

RPW/8508/2014 P
Data:2014-01-23

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

2014 -01- 22

ZAL. .... NR .....

**MINISTERSTWO
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

Warszawa, dnia 21.01.2014r

**Podsekretarz Stanu
Elżbieta Seredyn**

DPS-V- 0712- 6 /9192/ZP/2013

Pan

Ryszard Czerniawski

Zastępca

Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

Odpowiadając na pismo Nr RPO-742891-VII-720/13/AI z dnia 5 grudnia 2013 r. dotyczące niektórych zagadnień związanych z Raportem Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012 i pisma Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 lipca 2013 r. (DPS-V-0712-1-5513-JL/13), przekazuję poniższe wyjaśnienia:

I. Podzielam racje, wyrażone w Raporcie, zawarte w stwierdzeniu, dokonanym na podstawie wniosków przedstawicieli KMP opartych na obserwacji oraz analizie rozwiązań z zakresu opieki społecznej, przyjętych w Wielkiej Brytanii, że „gdyby istniał lepiej zorganizowany system opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi część mieszkańców mogłaby funkcjonować poza placówką”. Polski system pomocy społecznej jest stale doskonałony, niemniej jednak wiele jeszcze pozostaje do zrobienia, aby dojść do poziomu krajów bardziej zamożnych niż Polska, np. Wielkiej Brytanii. Naszym dążeniem jest rozwój usług opiekuńczych i możliwość ich zapewnienia całodobowo w miejscu zamieszkania w zakresie pozwalającym na realizację potrzeb osoby, tak aby ona sama mogła decydować, mając możliwość wyboru, o pozostaniu w swoim domu lub zamieszkaniu w domu pomocy społecznej.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przygotowało założenia do ustawy o pomocy społecznej. W założeniach uznano, że obok funkcji ratowniczych, równie ważne jest pełnienie przez pomoc społeczną funkcji profilaktycznych i związanych z wyzwaniem w osobach i rodzinach wymagających wsparcia woli aktywnego przewycięzania ich trudnych sytuacji życiowych (funkcja aktywizująca). Działania te są równie ważne w przypadku działań interwencyjnych jak i działań związanych z koniecznością zapewnienia osobie i rodzinie długookresowego wsparcia. W związku z zaproponowaną powyżej preferowaną kolejnością zadań proponuje się następujący usystematyzowany (definityjny) katalog podstawowych usług socjalnych:

a) usługi profilaktyczne, adresowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym skupiające się na edukacji, poradnictwie, pomocy dla samopomocy, terapii oraz innych usługach profilaktycznych,

b) usługi aktywizujące, adresowane do osób pozostających bez zatrudnienia, osób niepełnosprawnych, których dysfunkcje w sferze społecznej można kompensować usługami aktywizującymi lub specjalistycznymi, w ramach usług asystenckich adresowanych do osób samotnych niepełnosprawnych,

c) usługi interwencyjne, służące zabezpieczeniu niezbędnych podstawowych potrzeb osób niepełnosprawnych i starych, chorych w ramach usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia, w rodzinnych domach pomocy, w mieszkaniach chronionych i domach pomocy społecznej, a także osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych (przemoc, handel ludźmi, klęski żywiołowe i zdarzenia losowe).

Odnosząc się do treści, wynikających z obserwacji poczynionych przez Przedstawicieli Mechanizmu, świadczących o tym, że „część mieszkańców domów pomocy społecznej trafia tam z powodu braku miejsca do zamieszkania lub wsparcia w załatwianiu czynności życiowych”, pragnę podkreślić, iż według przepisów o pomocy społecznej do domów pomocy społecznej kwalifikują się osoby, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Nie powinno zatem dochodzić do sytuacji, aby do domów pomocy społecznej trafiały osoby zdolne do samodzielnej egzystencji, ale pozbawione możliwości zamieszkania w lokalu mieszkalnym.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Rząd przyjął założenia Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014-2020. To pierwszy ogólnopolski program dla osób starszych. Zakłada on m.in. aktywne starzenie się w dobrym zdrowiu, większy udział w życiu społecznym i solidarność międzypokoleniową.

Program koncentruje się na ośmiu obszarach dotyczących różnych wymiarów życia seniorów - zdrowie i samodzielność, aktywizacja zawodowa, aktywność edukacyjna, obywatelska, kultura, wolontariat, srebrna gospodarka.

Profilaktyka i promocja zdrowego stylu życia oraz rozwój usług medycznych mają wspierać seniorów w jak najdłuższym utrzymaniu dobrego stanu zdrowia i samodzielności. Dzięki temu będą mogli kontynuować aktywność zawodową, jak i uczestniczyć w wybranych formach życia społecznego.

Nowy rządowy program na rzecz aktywności społecznej osób starszych (ASOS) przewiduje 280 mln zł na dotacje do realizacji lokalnych programów w tym zakresie. Z przygotowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej programu w latach 2014-2020 będą mogły skorzystać m.in. organizacje pozarządowe, osoby prawne, spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

W ramach programu będzie można ubiegać się o dotacje na realizację działań w jednym z czterech priorytetowych obszarów: edukacji osób starszych, aktywności społecznej promującej integrację wewnątrz- i międzypokoleniową, partycypacji społecznej osób starszych, usług społecznych dla osób starszych.

Program zakłada zarówno działania w perspektywie długookresowej, jak i realizowanie bieżących potrzeb seniorów poprzez inicjatywy zgłaszane w ramach otwartych konkursów, np. poprzez organizacje pozarządowe. To m.in. inicjatywy włączające osoby starsze w środowisko lokalne, wolontariat, aktywność kulturalną, organizujące zajęcia edukacyjne.

Pełniejsze włączenie osób starszych w życie lokalnych społeczności, podtrzymanie ich aktywności również po zakończeniu kariery zawodowej, wykorzystanie ich potencjału w relacjach z młodszymi pokoleniami to główne cele promowane przez Program. Ważne jest również uwzględnienie zróżnicowania populacji osób starszych, ich potrzeb i możliwości.

Program będzie finansowany ze środków budżetu państwa w wysokości 40 mln zł rocznie. Wartość dotacji w ramach ogłaszanych edycji otwartego konkursu wyniesie od 20 000 zł do 200 000 zł. Podmioty ubiegające się o dofinansowanie w ramach Programu muszą przedstawić wkład własny w wysokości minimum 10% wartości projektu.

II. Odnosząc się do kwestii kontaktów mieszkańców domów pomocy społecznej z psychologiem lub psychiatrą, uprzejmie wyjaśniam, że przepisy o pomocy społecznej nie nakładają na domy pomocy społecznej obowiązku zatrudniania psychologa i/lub psychiatry, nawet w domach pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dom pomocy społecznej, zgodnie z art. 58 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, umożliwia i organizuje mieszkańcom pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych przysługujących im na podstawie odrębnych przepisów. Domy pomocy społecznej nie są placówkami medycznymi i nie mogą wykonywać świadczeń opieki zdrowotnej, ponieważ nie jest to ich zadaniem. Mieszkańcy domów pomocy społecznej mają taki sam dostęp do świadczeń zdrowotnych, jak inne osoby.

III. W piśmie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 lipca 2013 r. Nr DPS-V-0712-1-5513-JŁ/13 skierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich znalazło się niezbyt trafne sformułowanie, odnoszące się do mieszkańców domów pomocy społecznej, w stosunku do których istnieje potrzeba częstego stosowania środków przymusu bezpośredniego, czy też stosowania go w sposób długotrwały. Intencją MPiPS było zwrócenie uwagi na problem związany z mieszkańcami dps-ów, których zachowanie zagraża bezpieczeństwu ich samych, a także bezpieczeństwu innych mieszkańców, jak również ich zdrowiu i życiu, zważywszy na fakt, że mieszkańcami domów pomocy społecznej są osoby niepełnosprawne, nie zawsze w pełni świadome konsekwencji wynikających z agresywnych i niebezpiecznych zachowań niektórych mieszkańców z zaburzeniami psychicznymi. Chodziło oczywiście o stosowanie postępowania wobec takich osób, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego, odpowiednio do zaistniałej sytuacji.

IV. Odnosząc się do sprawy wyjść mieszkańców domów pomocy społecznej poza teren domu, uprzejmie wyjaśniam, że przepisy o pomocy społecznej nakładają na domy pomocy społecznej zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom tych jednostek. Zasada odpowiedzialności domu obowiązuje także w przypadku zaistnienia niekorzystnych zdarzeń losowych. Dlatego to, co zdaniem Pana Rzecznika jest „ograniczeniem wyjść mieszkańców z budynków domów pomocy społecznej” w istocie rzeczy jest podyktowane troską o mieszkańca i nie powinno być traktowane jako „pozaustawowe ograniczanie wolności osobistej”, bowiem mieszkaniec ma prawo opuścić budynek domu pomocy społecznej, zarówno samodzielnie, jak i pod opieką personelu, i udać się w wybrane przez siebie miejsce, o ile jego stan fizyczny i psychiczny na to zezwala. Decydujące znaczenie w tym przypadku ma zdolność mieszkańca do samodzielnego wyjścia. Wówczas jest on uniezależniony od personelu i może w dowolnej chwili opuścić budynek. Natomiast wyjście osoby wymagającej opiekuna lub transportu w asyście opiekuna jest dostosowane do możliwości domu w danej chwili. Pragnę przypomnieć, że wskaźnik zatrudnienia personelu terapeutyczno-opiekuńczego w domach pomocy społecznej różnych typów kształtuje się od 0,4 w domach pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku, do 0,6 w domach pomocy

społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, i 0,5 w pozostałych domach.

W chwili obecnej trudno jest przesądzać, czy sprawy wyjść mieszkańców poza teren domu pomocy społecznej zostaną uregulowane oddzielnymi przepisami prawnymi, czy też lepszym wyjściem jest stosowanie rozwiązań w praktyce nie naruszających obowiązującego prawa bez wprowadzania dodatkowych przepisów. Sposób załatwienia sprawy wyjść mieszkańców nie został jeszcze ostatecznie zdecydowany.

Z poparciem
PODSEKRETARZ STANU
S. B.
Elżbieta Seredyn

Ministerstwo
Pracy i Polityki Społecznej
Departament Pomocy
i Integracji Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

DPS-V-0712-6/9192/ZP/2013

Pau Ryszard Czermińska

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

00-090 WARSZAWA

Al. Solidarności 77

